

Mentorprogram i teori och praktik

Christina Franzén, Kajsa Giesecke, Birgitta Landin, Christina Zaar. **Mentorprogram. Kvinnor och män i utvecklande samarbete.** 169 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1997. ISBN 91-27-06393-3.

Recensent: docent Pia Forsberg, högskolelektor, Hälsouniversitetet, Linköping.

Boken »Mentorprogram. Kvinnor och män i utvecklande samarbete» är skriven av fyra kvinnliga författare från olika miljöer. Christina Franzén är VD för Näringslivets Ledarskapsakademi och har varit sekreterare i den statliga utredningen om kvinnor och chefskap. Kajsa Giesecke är anestesiläkare och startade och drev det första mentorprogrammet på Huddinge sjukhus. Birgitta Landin är personaldirektör och var programansvarig för det första mentorprogrammet på Dagens Nyheter. Christina Zaar är journalist på Dagens Nyheter och frilansskribent.

Erfarenheter från skilda miljöer

Det som beskrivs i denna bok är således erfarenheter från helt olika miljöer. Särskilt för läkare är det av intresse att få erfarenhet från pressen och det privata näringslivet, i kontrast till offentlig verksamhet. Såväl adepter som mentorer uttalar sig, vilket ger en nyanserad bild av mentorprogram.

Boken inleds med ett teorigkapitel som i detalj anger hur man startar, hur man genomför och hur man avslutar ett program. Detta kapitel är en »kokbok» för mentorskap/mentorprogram. Därefter följer en beskrivning av programmen på Dagens Nyheter och på Huddinge sjukhus. Detta sker till stor del i intervjuform. Här intervjuas såväl adepter som mentorer.

Inspirationskälla

Boken anges vara avsedd att bli en kunskaps- och inspirationskälla för såväl unga som erfarna ledare, för personalchefer, för konsulter och utbildare samt för alla som önskar delta i ett mentorprogram – både kvinnor och män. Jag tycker att boken uppfyller detta. Särskilt läggs ett könsperspektiv på det förändringsar-

NYA BÖCKER

te som beskrivs, vilket är betydelsefullt. Alla som önskar starta ett mentorprogram har god användning av boken! •

Hjälp vid akuta thoraxtillstånd

Jan R Malina. **Akut thoraxkirurgi.** 216 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 355 kr. ISBN 91-44-49191-3.

Recensent: docent Torbjörn Ivert, överläkare, thoraxkirurgiska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Sedan länge har det funnits översködliga läroböcker i akut medicin och kirurgi. Nu finns äntligen en aktuell bra svensk bok om akut thoraxkirurgi. Jan Malina har skrivit en behändig bok, som i positiv bemärkelse är något av en trojansk häst. Den innehåller mer än vad titeln antyder.

Innehållsrik

Här avhandlas inte bara traumatologi utan även basal fysiologi, thoraxsmärtor, pleurautgjutning av varierande etiologi, akuta tillstånd i matstrupen och thoraxsjukdomar hos barn. Detaljerad patofysiologi, klinik, diagnostik och behandling beskrivs sålunda vid bl a revbensbrott, hemo- och pneumothorax, bronkruptur, diafragmaruptur, aortaruptur, tamponad och vid många andra akuta situationer samt där det akuta handläggandet kräver thoraxkirurgiska kunskaper vid komplikationer efter vissa ingrepp. Det poängteras att chansen är liten att med akut to-

rakotomi rädda en patient som inkommer med hjärtstillestånd efter svårt thoraxtrauma. En rekommendation vid akut torakotomi är enkel uppläggning med patienten i 45° sidoläge. Kirurgen kan då vid behov dela sternum tvärs för att bättre nå hjärtat och andra sidans pleura. Jan Malina är en erkänt driven operatör med lång klinisk erfarenhet.

Inte helt komplett

Även om utförlig operationsteknik kan sökas i annan litteratur vore det informativt om författaren mer utförligt delat med sig tips och varnat för fallgropar vid torakotomi och sternotomi samt även beskrivit hur bröstkorgen skall slutas efter ett akut ingrepp. En oerfaren operatör lägger gärna torakotomiincisionen för lågt. Muskelsparande incisioner och trakeotomi beskrivs inte. Vid sutur av hjärtskada anges att »patch» av plastmaterial kan appliceras, men små bitar av perikardiet ligger nära till hands för att förstärka suturer och har fördelen att ytterligare suturer enkelt kan appliceras över tidigare satta.

Torakoskopi omnämns kortfattat men den videoassisterade tekniken borde fått ökat utrymme. Denna metod har inneburit avsevärt förenklad behandling av exempelvis många patienter med pneumothorax, och sternotomi för perikardvätska torde sällan vara nödvändig.

Det finns ett fåtal schematiska illustrationer, som gärna kunde varit fler. Säkra triangeln vid inläggande av thoraxdränage kunde visats, dvs att dränage skall läggas kranialt om mammillarplanet på liggande patient för att minimera risken för oavsiktlig organpunktion.

Boken har höga ambitioner men gör inte anspråk på att vara komplett. Vid svåra fall av ARDS (akut andningssviktsyndrom hos vuxna) har under senare år tillkommit behandlingsalternativen respiratorbehandling i bukläge och som sista utväg membranoxygenering.

Värdefull vägledning

Eftersom den absoluta majoriteten av akuta thoraxsituationer primärt handläggs av doktorer utan specialistkompetens i thoraxkirurgi anser jag

att boken kommer att bli en värdefull vägledning på akutmottagningar och intensivvårdsavdelningar. Valda delar borde intressera både sköterskor och sjukgymnaster som handhar patienter med akuta thoraxtillstånd. •

Tvärvetenskapligt om dårskap

Johan Cullberg, Karin Johannisson, Owe Wikström. **Mänskliga gränsområden. Om extas, psykos och galenskap.** 222 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 290 kr. ISBN 91-27-05831-X.

Recensent: professor Jan Beskow, Centrum för suicidforskning och prevention, Karolinska institutet och Stockholms läns landsting, Stockholm.

Fram till 1700-talet fanns många parallella uppfattningar om dårskapens natur. Efter den moderna medicinens genombrott framstod den framför allt som frånvaro av det högt skattade förnuftet.

Läkare fick i uppdrag att fastställa gränsen mellan friskt och sjukt, normalt och avvikande, i syfte att så långt möjligt utrota dårskapen.

Kulturellt berikande

Ur humanistiskt perspektiv är dock psykiska tillstånd vid och utanför gränsen till det normala av stort intresse. En uppgift är att försöka rekonstruera logiken i dessa annorlunda verkligheter, att söka deras »mening». I viss utsträckning kan en individ själv söka sig fram genom förändrade medvetenhetstillstånd. De kan påverka hennes personliga utveckling, men också ha bety-

